

मा.यशवंतरावजी चव्हाण यांच्या स्मरणार्थ
यशवंतराव चव्हाण आदर्श ग्रामसभा स्पर्धेचे
आयोजन करणेबाबत.

**महाराष्ट्र शासन
ग्राम विकास विभाग**

शासन परिपत्रक क्रमांक: क्र.व्हीपीएम-२०१३/प्र.क्र.२८०/पंरा-३

बांधकाम भवन, २५, मर्झबान पथ, फोर्ट, मुंबई - ४०० ००९,

तारीख: दिनांक : १ सप्टेंबर, २०१४.

प्रस्तावना :-

मा. यशवंतरावजी चव्हाण यांचे स्मरणार्थ ग्रामस्तरावर विविध कार्यक्रम साजरे करण्याचा निर्णय शासनाने घेतला आहे. केंद्र शासनाने सन २००९-१० हे “ग्रामसभा वर्ष” म्हणून घोषित केले होते, त्या निमित्ताने राज्य शासनानेही सन २००९-१० या आर्थिक वर्षात “गौरव ग्रामसभा” स्पर्धेचे आयोजन केले होते. त्याप्रमाणे उत्कृष्ट ग्रामसभेच्या ग्रामपंचायतींना विविध पुरस्काराने सन्मानित करण्यात आले होते. त्याच वर्षापासून केंद्र शासनाने “राष्ट्रीय गौरव ग्रामसभा स्पर्धा” आयोजित करण्याचा निर्णय घेतला असून तेव्हापासून सन २०१२-१३ हे राष्ट्रीय गौरव ग्रामसभा पुरस्काराचे चौथे वर्ष आहे. सबब गौरव ग्रामसभा स्पर्धा ही योजना दरवर्षी सुरु करण्याचा धोरणात्मक निर्णय मा.मंत्री (ग्राम विकास) यांनी घेतला असून त्या प्रस्तावाच्या अनुषंगाने सन २०१२-१३ या आर्थिक वर्षासाठी राज्य स्तरापासून ते ग्राम स्तरापर्यंत “आदर्श गौरव ग्रामसभा” पुरस्कार हा दुसऱ्यांदा देण्याबाबत प्रस्तावित आहे.

ग्रामसभा ही ग्रामीण लोकशाही व्यवस्थापनेतील ग्रामस्तरावरील सर्वोच्च यंत्रणा आहे. देशाचा खऱ्या अर्थाने विकास होण्यासाठी ग्रामसभा मजबूत होणे आवश्यक आहे. ग्रामसभेची कर्तव्ये व जबाबदाऱ्या आणि ग्रामसभेचे अधिकार याची माहिती गावातील सर्व जनतेला व्हावी, या उद्देशाने विहित वेळापत्रकाप्रमाणे ग्रामसभेचे आयोजन करण्याच्या सूचना वेळोवेळी देण्यात आल्या आहेत. त्याचप्रमाणे मागील ४ वर्षांपासून संत ज्ञानेश्वर महाराज व संत तुकाराम महाराज पालखी सोहळ्याच्या दिंडीमध्ये ग्रामसभेबाबत जनजागृती करण्यासाठी पथनाट्य व इतर सांस्कृतिक कार्यक्रम आयोजित करण्यात आले आहेत. शासनाने ग्रामसभा तसेच महिला सभा अधिक बळकट करण्याच्या दृष्टीने तसेच वॉर्डसभेची कृ.मा.प.....२ - तरतूद यासाठी महाराष्ट्र ग्रामसभा अधिनियमामध्ये सुधारणा केल्या आहेत. ग्रामसभेबाबत अधिक जागृती होण्याच्या दृष्टीकोनातून मा.यशवंतरावजी चव्हाण यांच्या स्मरणार्थ “आदर्श गौरव ग्रामसभा” स्पर्धेचे दरवर्षी आयोजन करण्याचा निर्णय शासनाने घेतला आहे. ही स्पर्धा राबविण्याच्या दृष्टीने खालीलप्रमाणे मार्गदर्शक सूचना देण्यात येत आहेत :-

शासन परिपत्रक :-

आदर्श ग्रामसभा हा पुरस्कार आदर्श दिनांक १ जानेवारी, २०१३ ते ३१ डिसेंबर, २०१३ या कालावधीत आयोजित केलेल्या ग्रामसभांसाठी देण्यात येईल.

- १) हा पुरस्कार प्रत्येक जिल्ह्यामध्ये एका ग्रामपंचायतीला देण्यात येईल.
- २) हा पुरस्कार रु.१.०० लाख रोख रक्कम व मानचिन्ह याप्रमाणे देण्यात येईल.
- ३) आदर्श ग्रामसभा निवडीचे निकष सोबतच्या परिशिष्ट क्र.१, २, ३ व ४ मध्ये दिलेले आहेत. त्या निकषाप्रमाणे ग्रामसभांचे मुल्यांकन करावयाचे असून, परिशिष्ट क्र.२, ३ व ४ मध्ये अनुक्रमे ग्रामसभेचा, वॉर्ड सभेचा व महिला सभेचा अहवाल सादर करावयाचा आहे. .

४) या पुरस्कारासाठी संबंधित पंचायत समितीच्या गट विकास अधिकाऱ्याच्या अध्यक्षतेखाली तालुकास्तरावर समिती गठीत करण्यात यावी. या समितीची संरचना पुढीलप्रमाणे असावी :-

- | | | |
|----|---------------------------|---------------|
| १. | गट विकास अधिकारी | -अध्यक्ष |
| २. | बाल विकास प्रकल्प अधिकारी | - सह अध्यक्ष. |
| ३. | सहा.गट विकास अधिकारी | - सदस्य सचिव |
| ४. | गट शिक्षणाधिकारी | - सदस्य |
| ५. | तालुका आरोग्य अधिकारी | - सदस्य |
| ६. | उप अभियंता (पाणीपुरवठा) | - सदस्य |
| ७. | उप अभियंता (बांधकाम सचिव) | - सदस्य |

५) तालुकास्तरीय निवड समितीने त्यांच्या तालुक्यातील कमीत-कमी एका सर्वोत्कृष्ट ग्रामसभेचे नामांकन, जिल्हास्तरीय समितीकडे दिनांक ३० सप्टेंबर, २०१४ पर्यंत सादर करावे.

६) तालुकास्तरीय निवड समितीने केलेल्या शिफारशींची जिल्हास्तरीय समितीने गुणांकनानुसार तपासणी करून, प्रत्येक जिल्ह्यातून ३ उत्कृष्ट ग्रामसभांच्या ग्रामपंचायतींचे “आदर्श ग्रामसभा” पुरस्कारासाठी राज्यस्तरीय समितीकडे शिफारस करावी. प्रत्येक जिल्ह्यातून प्राप्त ३ प्रस्तावातून एका ग्रामपंचायतीस आदर्श ग्रामसभा पुरस्कार प्रदान करण्यात येईल

७) जिल्हास्तरीय निवड समितीची संरचना पुढीलप्रमाणे राहिल :-

- | | | |
|----|---|-------------|
| १. | मुख्य कार्यकारी अधिकारी | -अध्यक्ष |
| २. | अतिरिक्त मुख्य कार्यकारी अधिकारी | -सह अध्यक्ष |
| ३. | प्रकल्प संचालक जिल्हा ग्रामीण विकास यंत्रणा | -सदस्य |
| ४. | उप मुख्य कार्यकारी अधिकारी (म.व बा.क.) | -सदस्य |
| ५. | जिल्हा आरोग्य अधिकारी | -सदस्य |
| ६. | शिक्षणाधिकारी (प्राथमिक) | -सदस्य |
| ७. | कार्यकारी अभियंता (बांध./पा.पु./सिंचन) | -सदस्य |
| ८. | उप मुख्य कार्यकारी अधिकारी (पंचायत) | -सदस्य |

८) तालुकास्तरीय समितीकडून जिल्हास्तरीय समितीकडे प्राप्त झालेल्या शिफारशीपैकी, जिल्हास्तरीय समितीने गुणांकनानुसार दोन सर्वोत्कृष्ट नामांकने विभागीय आयुक्तांमार्फत तपासून राज्य शासनाकडे दिनांक ३० ऑक्टोबर, २०१४ पर्यंत पाठवावीत.

९) जिल्हा परिषदेमधून प्राप्त झालेल्या प्रस्तावांमधून प्रत्येक जिल्ह्यातील एका ग्रामपंचायतीची, आदर्श ग्रामसभा पुरस्कारासाठी निवड करण्यात येईल व हा पुरस्कार मा. यशवंतरावजी चव्हाण यांच्या स्मरणार्थ समारंभपुर्वक, प्रमुख पाहुण्यांच्या हस्ते वितरीत करण्यात येईल

सदर शासन निर्णय महाराष्ट्र शासनाच्या www.maharashtra.gov.in या संकेतस्थळावर उपलब्ध करण्यात आला असून त्याचा संकेतांक २०१४०८२८११३८०९६६२० असा आहे. हा आदेश डिजिटल स्वाक्षरीने साक्षांकित करून काढण्यात येत आहे.

महाराष्ट्राचे राज्यपाल यांच्या आदेशानुसार व नावाने.

(शि. फ. लांडगे)

कक्ष अधिकारी, महाराष्ट्र शासन.

प्रति,

१. विभागीय आयुक्त (सर्व)
२. मुख्य कार्यकारी अधिकारी, जिल्हा परिषद (सर्व)
३. गट विकास अधिकारी, पंचायत समिती (सर्व)

प्रत माहितीसाठी:-

१. मा. राज्यपालांचे खाजगी सचिव, राजभवन, मुंबई
२. मा. मुख्यमंत्री यांचे अपर मुख्य सचिव, मंत्रालय, मुंबई-३२
३. मा. उपमुख्यमंत्री यांचे प्रधान सचिव, मंत्रालय, मुंबई-३२१
४. मा. मंत्री ग्रामविकास यांचे खाजगी सचिव, मंत्रालय, मुंबई-३२
५. मा. राज्यमंत्री ग्रामविकास यांचे खाजगी सचिव, मंत्रालय, मुंबई-३२
६. मा. मुख्य सचिव, मंत्रालय मुंबई-३२
७. सर्व मा. विधानसभा/सर्व मा. विधानपरिषदेचे सदस्य

८. मा.अपर मुख्य सचिव /प्रधान सचिव /सचिव, सर्व मंत्रालयीन विभाग.
९. सर्व विभागीय आयुक्त
१०. मा. जिल्हाधिकारी (सर्व)
११. सर्व जिल्हा परिषदांचे मुख्य कार्यकारी अधिकारी
१२. सर्व जिल्हा परिषदांचे उप मुख्य कार्यकारी अधिकारी (पंचायत)
१३. सर्व गट विकास अधिकारी, पंचायत समिती

परिशिष्ट - १

“आदर्श ग्रामसभा स्पर्धा करीता निकष”

अ.क्र.	निकष	गुण
१.	ग्रामसभेतील उपस्थिती (वर्षात एकही ग्रामसभा तहकुब होऊ नये) १. प्रतीवर्ष चार ग्रामसभा आणि एकूण मतदार संख्या प्रत्येक ग्रामसभेसाठी गृहित धरून उपस्थितीसाठी गुण काढावेत. (प्रत्येक १० टक्के उपस्थितीस १ गुण याप्रमाणात गुण)	१०
२.	ग्रामसभेपुर्वी करण्यात येणारी प्रसिध्दी (वेळेत सभेची नोटीस (२ गुण), घरनिहाय लेखी नोटीस (२ गुण), सर्व फलकावर लिहिणे (२ गुण), दवंडी/स्पीकरद्वारे प्रसिध्दी (२ गुण), वातावरण निर्मिती(२ गुण)	१०
३.	ग्रामसभेपुर्वी प्रत्येक वॉर्डची सभा (वॉर्डच्या झालेल्या सभेनुसार गुण)	५
४.	महिला ग्रामसभा झाली (प्रत्येक ग्रामसभेपुर्वी) याची खात्री पुराव्यासहीत करून	५
५.	वॉर्डसभांचे व महिला सभांचे शिफारशीबाबत ग्रामसभेत घेण्यात आलेले विषय, चर्चा, कार्यवाही.	१०
६.	ग्रामसभेत ग्रामपंचायत सदस्यांची १०० टक्के उपस्थिती	५
७.	ग्रामसभेतील महिलांची उपस्थिती * (२० टक्के उपस्थितीस २ गुण याप्रमाणात गुण)	१०
८.	ग्रामसभेतील ग्रामपंचायत स्तरावरील शासकीय कर्मचारी (तलाठी, कृषि अधिकारी, फॉरेस्ट गार्ड शिक्षक, अंगणवाडी कार्यकर्ती, आरोग्य कार्यकर्ती) यांची उपस्थिती व सहभाग. हजर असलेल्या कर्मचाऱ्यांच्या प्रमाणात गुण घ्यावेत.	५
९.	ग्रामसभेत सर्व घटकांची उपस्थिती (अ.जा./अ.ज./वि.जा.व भ.ज./व इ.मा.व.) (२० टक्के उपस्थितीस २ गुण याप्रमाणात गुण)	१०
१०.	ग्रामसभेत पारदर्शक पद्धतीने कामकाज/ सर्वांचा सहभाग (माहितीचा अधिकार बाबत माहिती/ योजनेच्या वैयक्तिक लाभार्थ्यांची निवड, सामाजिक लेखापरिक्षण अहवाल)	१०
११.	ग्रामसभेत घेतलेले निर्णय व त्याची अंमलबजावणी बजावलेल्या प्रमाणात गुण घ्यावे.	१०
१२.	ग्रामसभेचे इतिवृत्तास प्रसिध्दी व ग्रामसभेने घेतलेल्या निर्णयांना प्रसिध्दी (रेकॉर्ड) (इतिवृत्त / निर्णय सार्वजनिक ठिकाणी लावणे व इतर)	१०
	एकूण गुण :-	१००

ग्रामसभेत खालील विषयांवर चर्चा झाल्यास गुणांची स्वतंत्र यादी घ्यावी

अ.क्र.	विषय	गुण
१.	ग्रामपंचायत जमा खर्चाचा अहवाल मान्यता	१५
२.	शासकीय योजनेसाठी लाभधारक निवड	५
३.	मनरेगा कामाबाबत रोजगार मिळाल्याबाबत विषय	१०
४.	४-६ वयोगटातील बालकांचे कुपोषणावर सामाजिक लेखापरिक्षण	५
५.	महिलांचे आरोग्य/ आहार/ शिक्षणावर चर्चा व निर्णय	१५
६.	ग्रामसभेत ग्रामपंचायत सदस्यांची १०० टक्के उपस्थिती	१५
७.	पाणीपुरवठा योजनेवर चर्चा व निर्णय	१०
८.	महाराष्ट्र ग्रामपंचायत अधिनियम, १९५८ मधील प्रकरण ३ अ, कलम ५४-अ अनुसूचित क्षेत्रातील ग्रामसभेचे अधिकार व कर्तव्ये मधील अ, ब, क, ड यांच्यानुसार अंमलबजावणीबाबत.	५
९.	महाराष्ट्र ग्रामपंचायत अधिनियम, १९५८ मधील प्रकरण २ - ३८ ८अ अ, ग्रामसभेचे अधिकार व कर्तव्ये यांच्यानुसार अंमलबजावणीबाबत.	५
१०.	शासकीय योजनांचे निर्णय, वाचन व अंमलबजावणी	१०
११.	वैयक्तिक लाभाच्या योजनांचे/ लेखा शासकीय योजनांचे सामाजिक लेखापरिक्षण	५
	एकूण गुण :-	१००

परिशिष्ट - २

“आदर्श ग्रामसभा स्पर्धा” करीता ग्रामसभेचा अहवाल

१. ग्रामपंचायत -----, तालुका -----, जिल्हा-----
२. ग्रामसभा घेण्यासाठी ग्रामपंचायतीने काढलेल्या सूचनेचा क्रमांक व दिनांक - -----
३. ग्रामसभेची तारीख व वेळ- -----
४. ग्रामसभेचे अध्यक्ष - -----
५. ग्रामसभेच्या उपस्थितीची माहिती :-

मतदार संख्या			ग्रामसभेस उपस्थित संख्या			चर्चेत भाग घेतलेली संख्या		
पुरुष	स्त्रिया	एकूण	पुरुष	स्त्रिया	एकूण	पुरुष	स्त्रिया	एकूण

६. ग्रामसभेपुढील कामकाज :-

ग्रामसभेपुढे मूळ विषय पत्रिकेनुसार ठेवलेल्या विषयांची संख्या	वॉर्ड सभेकडून शिफारस झालेले व ग्रामसभेपुढे ठेवण्यात आलेल्या विषयांची संख्या	महिला सभेकडून शिफारस झालेले व ग्रामसभेपुढे ठेवण्यात आलेल्या विषयांची संख्या	ऐनवेळचे विषयांची संख्या	एकूण चर्चेत घेतल्या गेलेल्या विषयांची संख्या	निर्णयांची संख्या

७. ग्रामसभेस उपस्थित असलेल्या निरीक्षकाचे नाव- -----
८. ग्रामसभेस उपस्थित असलेल्या जि.प./पं.स. पदाधिकारी व अधिकारी यांचे नाव- -----
९. ग्रामसभेस उपस्थित असलेल्या गाव पातळीवरील शासकीय / निमशासकीय कर्मचारी व अधिकारी यांचे नाव व पदनाम -----

१०. ग्रामसभेने घेतलेले महत्वाचे निर्णय :-

अ.क्र.	विषय	निर्णय	अंमलबजावणी केली असल्यास

स्वाक्षरी :-

ग्रामसेवक

ग्रामसभेचे अध्यक्ष

सरपंच

निरीक्षक

परिशिष्ट -३

“आदर्श ग्रामसभा स्पर्धा” करिता वॉर्डसभेने ग्रामपंचायतीला सादर करावयाचा अहवाल.

१. वॉर्ड क्रमांक -----, ग्रामपंचायत ----- तालुका ----- जिल्हा -----
२. वॉर्डसभा घेण्यासाठी काढलेल्या सूचनेचा क्रमांक व दिनांक - -----
३. वॉर्डसभेची तारीख व वेळ- -----
४. वॉर्डसभेचे अध्यक्ष - -----
५. वॉर्डसभेच्या उपस्थितीची माहिती -

मतदार संख्या			वॉर्डसभेस उपस्थित संख्या			चर्चेत भाग घेतलेली संख्या		
पुरुष	स्त्रिया	एकूण	पुरुष	स्त्रिया	एकूण	पुरुष	स्त्रिया	एकूण

६. वॉर्डसभेपुढील कामकाज -
 - अ) वॉर्ड सभेत उपस्थित करण्यात आलेल्या विषयांची संख्या
 - ब) ग्रामसभेसाठी वॉर्डसभेने शिफारस केलेल्या विषयांची माहिती -----

स्वाक्षरी :-

ग्रामसेवक

वॉर्डसभेचे अध्यक्ष

वॉर्ड सदस्य

परिशिष्ट - ४

“आदर्श ग्रामसभा स्पर्धा”करीता ग्रामपंचायतीने प्रत्येक ग्रामसभेआधी
ग्रामपंचायतीमध्ये घेण्यात आलेल्या महिलासभेचा अहवाल.

१. ग्रामपंचायत -----, तालुका - -----, जिल्हा- -----
२. महिलासभा घेण्यासाठी काढलेल्या सूचनेचा क्रमांक व दिनांक - -----
३. महिलासभेची तारीख व वेळ- -----
४. महिलासभेचे अध्यक्ष - -----
५. महिलासभेच्या उपस्थितीची माहिती :-

महिला मतदारांची संख्या	महिलासभेस उपस्थित महिलांची संख्या	चर्चेत भाग घेतलेल्यांची संख्या	महिला सभेत ग्रामसभेकरीता शिफारस केलेल्या विषयांची संख्या

६. महिला सभेत उपस्थित पदाधिकरी / अधिकारी / कर्मचारी यांची नावे -

७. महिला सभेत झालेले महत्वाचे निर्णय :-

स्वाक्षरी :-

ग्रामसेवक

महिला सभेचे अध्यक्ष

सरपंच